

สถาปัตยกรรม GREENISM

อาจารย์จักรสิน น้อยโรจน์ภูมิ

สถาปัตยกรรม GREENISM

ณ ทุกวันนี้ที่ประเด็นเรื่องโลกร้อนได้กลายเป็นกระแสที่กำลังอยู่ในความสนใจจากคนทั่วโลก สิ่งแวดล้อมกลายเป็นเรื่องที่ได้รับคามสนใจเป็นอันดับต้นๆ จากที่แต่ก่อนแทบจะไม่มีใครให้ความสำคัญ สำหรับในวงการสถาปัตยกรรมเองก็พบความเคลื่อนไหวในลักษณะที่คล้ายๆ กันนี้ หากท่านเป็นผู้ที่ติดตามความเคลื่อนไหวของงานสถาปัตยกรรมมาโดยตลอด จะพบข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่างานสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 3 – 4 ปีมานี้ จะมีการกล่าวอ้างถึงสิ่งแวดล้อมกันอย่างเอิกเกริก แทบทุกโครงการโดยเฉพาะโครงการที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ต่างพยายามแสดงตัวว่าเป็นโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้กลายเป็นจุดขายจุดใหม่ที่กำลังอยู่ในกระแสความสนใจ โดยเฉพาะจะพบคำเหล่านี้ เช่น Green / Sustainable / Eco-friendly / Environmental-friendly / Carbon Neutral ปรากฏอยู่ไม่มากก็น้อย ตามสื่อที่แสดงผลงานเหล่านี้

ในทางรูปธรรม สถาปัตยกรรมใหม่ๆ ที่ปวารณาตัวเองว่าเป็น “สถาปัตยกรรมสีเขียว” หรือ “สถาปัตยกรรมยั่งยืน” ต่างมีการนำองค์ประกอบต่างๆ มาใช้เพื่อเป็นเครื่องการันตีความมีตัวตน และเป็นหลักฐานแสดงความ “เขียว” ของตัวเอง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้นิยมใช้กันมาก ได้แก่

1 สวนลอยฟ้า

นับเป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นได้บ่อยที่สุด สามารถพบเห็นได้ตั้งแต่ขนาดเล็กๆ ประดับไว้ตามระเบียง ใหญ่ขึ้นมาหน่อยคือ พื้นที่สวนที่แทรกอยู่ระหว่างชั้นของอาคาร จนถึงขนาดใหญ่ๆ อย่างสวนบนหลังคา อาคารทั้งหมดที่นำคำแรกเตอร์นี้มาใช้ มีนัยยะว่า จำลองระบบนิเวศตามธรรมชาติมาไว้ในอาคาร ทำให้อาคารมีระบบนิเวศในตัวเอง ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างตรงประเด็น ทางด้านฟังก์ชันสวนในลักษณะนี้จะช่วยลดความร้อนจากแสงอาทิตย์เข้าสู่อาคารโดยตรง และช่วยสร้างความร่มรื่นให้กับผู้ใช้งานและผู้พบเห็น สามารถพบเห็นได้จากงานหลายชิ้นของ Ken Yeang อย่างเช่น โครงการ Exhibition Tower ในสิงคโปร์ โครงการ Chongqing Tower ในจีน และโครงการ Macau Master Plan ในมาเก๊า หรือจะเป็นงานของ Norman Foster เช่น Commerzbank ที่เยอรมนี เป็นต้น

2 แผงโซลาร์เซลล์

นับเป็นอีกองค์ประกอบที่มักจะถูกนำมาใช้ เพื่อสื่อถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องด้วยการเป็นสถาปัตยกรรมสีเขียวแน่นอนจะต้องรบกวนสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด และจากที่ผ่านมามีการใช้พลังงานของอาคารมี

ส่วนในการทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก พลังงานจากแสงอาทิตย์ จึงนับเป็นพลังงานทางธรรมชาติที่สะอาด เพราะไม่ต้องทำลายธรรมชาติ ในการสร้างพลังงานและไม่เกิดของเสียกลับคืนสู่ธรรมชาติ ในทาง สัญลักษณ์แฝงโซล่าเซลล์ยังช่วยให้ผู้พบเห็นสามารถรับรู้ได้ว่าอาคาร นั้นๆ มีการคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมในการออกแบบ เราจะพบเห็นได้ ตั้งแต่ขนาดเล็กๆ เช่น อาคาร London City Hall ในสเกลเมืองก็มีโครงการ Masdar Institute of Science ของ Norman Foster ที่ใช้แผงโซล่าเซลล์ มาใช้สร้างพลังงานภายในโครงการ นอกจากนี้ยังมีโครงการที่เข้าข่าย อภิมหาสถาปัตยกรรม เช่น โครงการ Lighthouse ในดูไบ และโครงการ Solar Tower ของสเปน

กังหันลม

เป็นอีกหนึ่งของเล่นที่งานสถาปัตยกรรมใหม่ๆ นิยมเรียกใช้บริการ โดย หลักการจะเหมือนกับการใช้แผงโซล่าเซลล์ที่ต้องการรวบรวมธรรมชาติ ให้น้อยที่สุดด้วยการสร้างพลังงานขึ้นเอง เพียงแต่เปลี่ยนแหล่งของ พลังงานจากแดดมาเป็นลม ซึ่งมีทั้งประโยชน์ในทางฟังก์ชันคือ ใช้ผลิต พลังงานป้อนกับตัวสถาปัตยกรรม และในเชิงสัญลักษณ์มีนัยยะที่สื่อถึง การพยายามที่จะไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด เรามักพบเห็นกังหันลมอยู่คู่กับแผงโซล่าเซลล์เสมอ ในสเกลเมืองมี เมืองใหม่ LOGROÑO ของประเทศสเปน โดย MVRDV ที่มีการใช้กังหัน ลมและแผงโซล่าเซลล์มาใช้สร้างพลังงานให้กับเมืองและเป็นสัญลักษณ์ ของเมืองไปด้วยในตัว โครงการใหม่ๆ ทั้งในจีนและตะวันออกกลางก็

ต่างใช้บริการกังหันลมกันอย่างถ้วนหน้า ไม่ว่าจะเป็นโครงการ Bahrain World Trade Center แห่งบาห์เรน หรือโครงการ pearl river tower ใน นครเซี่ยงไฮ้ รวมทั้งอภิมหาโครงการอย่าง Anara Tower แห่งดูไบ ที่ กังหันไม่ใช่แค่ส่วนประดับเท่านั้น แต่กลับกลายเป็นองค์ประกอบหลัก ของอาคารเลยทีเดียว

ผนังกระจกพิเศษ

สถาปัตยกรรมที่อ้างตัวว่าเป็นสถาปัตยกรรมสีเขียวสมัยใหม่ มักจะ นิยมใช้ผนังเป็นกระจก อาจจะเป็นเพราะว่าช่วยสื่อถึงความทันสมัย ได้ดี และช่วยให้ประหยัดพลังงานกว่าใช้กระจกธรรมดา โดยทั้งหมด ที่ใช้มักมีการกล่าวอ้างถึงเทคโนโลยีพิเศษของผนังรูปแบบนี้อยู่เสมอ เช่น สามารถกันความร้อนเข้าสู่อาคารในขณะที่ยอมให้แสงผ่านได้ หรือ สามารถปรับอุณหภูมิได้ พบได้ในผลงานของ Norman Foster เช่น อาคาร London City Hall อาคาร Suisse Re Tower หรือ ตึกหั่วกระสุน แห่งมหานครลอนดอน อาคาร Hearst Tower แห่งเกาะแมนฮัตตัน บางโครงการที่ไฮเทคหน่อยก็สามารถให้กำเนิดพลังงานไฟฟ้าจาก แสงอาทิตย์ได้ด้วย อย่างเช่น โครงการ Pearl river tower ของ Skidmore Owings and Merrill (SOM)

รูปทรงธรรมชาติ

ในเชิงสัญลักษณ์ การหยิบยืมรูปทรงจากธรรมชาติมาใช้ มีนัยยะที่สื่อ ถึงการเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้ดี เนื่องจากเป็นรูปร่าง

80

4

5

ที่ไม่แปลกปลอมเหมือนกับรูปทรงทางเรขาคณิต ในเชิงการใช้งาน รูปทรงแบบนี้ก็มีประโยชน์ตามที่มักจะมีการกล่าวอ้างถึงกันเสมอๆ เช่น ทำให้ลมพัดผ่านได้อย่างสะดวก ช่วยลดอุณหภูมิให้กับตัวอาคาร หรือความโค้ง จะช่วยหลีกเลี่ยงการปะทะของแสงแดดโดยตรงกับผนังของอาคาร ในระยะหลังเราจึงพบสถาปัตยกรรมที่เรียกตัวเองว่า สถาปัตยกรรมสีเชียว มีรูปร่างที่พลิ้วไหวและหิวหาใกล้เคียงอาคารจากนิยาย

วิทยาศาสตร์เข้าไปทุกขณะจินตนาการทางด้านรูปทรงยังไม่หยุดยั้งเพียงเท่านั้น หากแต่ยังกระเจิดกระเจิงไปไกลถึงขนาดมีการสร้างสถาปัตยกรรมที่หมุนได้ของ David Fisher ที่สถาปนิกภูมิปัญญาเสนอว่า สามารถปิดหมุนให้สัมพันธ์กับแสงแดดและสายลมในแต่ละช่วงเวลาทำให้เกิดแนวทางใหม่ของสถาปัตยกรรมที่เจ้าของเรียกตัวเองว่าเป็น สถาปัตยกรรมสีเขียวยุคใหม่

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงภาพรวมส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรมที่เรียกตัวเองว่า “สถาปัตยกรรมสีเขียว” เท่านั้น ยังมีอีกหลายแนวทางที่ไม่ได้นำมาเสนอ เพราะในที่นี้ได้คัดเลือกมาเฉพาะแนวทางที่พบเห็นกันบ่อยๆ และกำลังอยู่ในกระแสความนิยม โดยไม่ได้หมายความว่า การที่จะเป็นอาคารสีเขียวได้ต้องทำตามนี้เท่านั้น หรือการทำตามนี้ทั้งหมดก็มีได้หมายความว่า จะทำให้อาคารนั้นๆ เป็นอาคารสีเขียวได้ เพราะยังต้องดูองค์ประกอบอีกหลายอย่าง ที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและบริบททางด้านต่างๆ ของแต่ละโครงการ แต่เท่าที่ดูจะสังเกตเห็นแนวโน้มโดยภาพรวมได้ว่า หลังจากประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในวงกว้าง องค์ประกอบเหล่านี้ได้ถูกดึงมาใช้ และได้เปลี่ยนสถานะจากเดิมที่มีไว้เพื่อใช้งานเป็นหลัก กลายเป็นการใช้เพื่อสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์แทน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่น่าจะใช้พลังงานอย่างมหาศาล หากจะมองกันอย่างหายๆ การใส่องค์ประกอบเหล่านี้เข้าไปนั้นแฝงไว้ด้วยนัยยะเพื่อไปบงาบและสร้างความชอบธรรมในการบริโภคของตน โดยไม่ย้อนกลับไปตั้งคำถามตั้งแต่แรกว่า เท่าใดคือขนาดและปริมาณที่เหมาะสม และพอเพียงกับความต้องการที่แท้จริง

ยิ่งนับวันสถาปัตยกรรมสีเขียวยิ่งจะมีสถานะเข้าใกล้ข้อบัญญัติทางศาสนาเข้าไปทุกขณะ ที่หลายคนพากันทำตามๆ กันเพราะเห็นคนอื่นทำจนเป็นเสมือน “ลัทธิ” ที่มีสาวกอยู่มากมาย มีพิธีกรรมประจำลัทธิคือการปลูกต้นไม้บนอาคาร ใช้กังหัน และแผงโซลาร์เซลล์ เป็นต้น แน่แน่นอนว่าไม่ใช่ทุกโครงการจะเป็นเช่นนี้ บางโครงการที่เป็นสาวกที่มีปัญญา มีการคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมและปฏิบัติอย่างจริงจังก็ขออนุโมทนาสาธุด้วย ส่วนบางงานอาจจะยังเป็นสาวกที่ไม่ได้ใช้ปัญญา ได้แต่หลงมกมายและยึดติดกับพิธีกรรมและรูปแบบ มากกว่าจะเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาและความมุ่งหมายที่แท้จริง ซึ่งตรงนี้นับว่าน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง สถาปัตยกรรมสีเขียวอาจกลายเป็นแค่กระแสแบบเดียวกับกระแส “ชาเขียว” หรือ “जूดคามฯ” เพียงแต่มาในรูปแบบใหม่ที่อิงกับกระแสสิ่งแวดล้อมที่กำลังได้รับความนิยม หากเรารู้ไม่เท่าทันเราอาจตกอยู่ในกระแสนั้นโดยไม่รู้ตัว เหนือสิ่งอื่นใด ธรรมชาติอาจจะถูกใช้มาเป็นข้ออ้างในการทำบาปที่แยบยลกว่าเคย และกลายมาเป็นความชอบธรรมในการทำลายธรรมชาติเสียเอง **ACT**

อาจารย์จักรสิน น้อยไร่ภูมิ
จบการศึกษาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต และ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหบัณฑิต (การออกแบบชุมชนเมือง) จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จาก ม.ศิลปากร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชา เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ม.เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ทำงานวิจัยและเขียนบทความงานอดิเรก

ที่มารูป
www.weburbanist.com www.inhabitat.com www.treehugger.com
www.dezeen.com www.archdaily.com